

آرم استیشن رادیویی

● احمد سروری
مشاور معاونت صدا

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

کم عنصرتر و جنبه تبلیغی آن ملایم‌تر و غیرمستقیم‌تر باشد، دفعات بیشتری می‌توان آن را پخش کرد. به عکس، هر چه فضا و محتوای آرم استیشن به آنونس‌ها و تیزرهای تبلیغی نزدیک‌تر و ازدحام عناصر ارتباطی در آن بیشتر باشد قابلیت تکرار آن کمتر می‌شود. اساساً پخش هر پیام تبلیغاتی در محدوده زمانی مشخصی مؤثر و کارآمد است. تکرار بیش از اندازه موجب می‌شود از جاذبه ساختاری و مضمونی آنونس به تدریج کاسته شود و پس از مدتی از چشم مخاطب بیفتد (یا اینکه مخاطب آن را در خلال پخش تحمل کند) حال آنکه قطعه‌ای را که کارکرد آن بیشتر «اعلام و اطلاع‌دهی» است و شکلی ساده دارد و خالی از عناصر مستقیم تبلیغی است به دفعات می‌توان پخش کرد و تکرار آن (به سبب ضرورت کار) ملال‌آور نخواهد بود. نظیر آرم خبر در رادیو پیام

آرم استیشن (۱) یک قسم آرم و نشانه برای ایستگاه رادیویی یا تلویزیونی است که در فواصل کنداکتور روزانه، به منظور شناساندن ایستگاه مورد نظر به مخاطبان و جلب توجه آنان، پخش و تکرار می‌شود.

آرم استیشن رادیویی از تلفیق برخی عناصر کلامی و آوایی (که بر اساس مشخصه‌های مرکز پیام‌رسان و منطقه تحت پوشش آن انتخاب می‌شوند) ساخته می‌شود. قطعه‌ای است کوتاه و آهنگین که در خلال آن، ایستگاه رادیویی به نحو توجه برانگیزی اعلام و گاه توصیف می‌شود و مقصود از پخش آن نیز بیشتر تأکید بر هویت مرکز پیام‌رسان و تداوم حضور آن در بین شنونده‌هاست. درجه ماندگاری هر آرم استیشن به ترکیب ساخت و ایده پخش آن بستگی دارد. هر چقدر آرم استیشن در عین زیبایی، ساده‌تر و

که اگر چه هر یک ربع ساعت تکرار می‌شود به گوش آزردهنده نیست.

انواع آرم استیشن

بنابر آنچه گفته شد دو قسم آرم استیشن برای مرکز رادیویی می‌توان در نظر گرفت:

- آرم استیشن با کارکرد اطلاع‌دهی

یعنی قطعه‌ای که نام و هویت ایستگاه رادیویی را (در کمترین عناصر کلامی و آوایی، بدون تأکید و مبالغه و با بیشترین بهره‌گیری از یک شعار رسانه‌ای یا یک عبارت توصیفی کوتاه و ظریف) اعلام و یادآوری کند.

این آرم استیشن در واقع جانشین مناسبی برای اعلام رسمی گوینده پخش است. مثلاً در **رادیو ورزش** به جای عبارت « اینجا تهران است، صدای جمهوری اسلامی ایران، **رادیو ورزش** در خیلی از موارد می‌توان این قطعه را (که یک سرود کوتاه تک‌جمله‌ای است) پخش کرد:

« ورزش، ورزش، ورزش، **رادیو ورزش** چنانکه گفته شد مزیت این آرم استیشن به این است که آن را به دفعات می‌توان پخش کرد و تکرار آن ملال نمی‌آورد.

- آرم استیشن با کارکرد تبلیغی (آنونس آرم استیشن)

چنین آرم استیشنی عموماً به منظور افزایش حجم مخاطبان و جلب توجه هر چه بیشتر مردم به ایستگاه رادیویی ساخته می‌شود. یعنی کارکردی فراتر از اطلاع‌دهی دارد.

ضرورت‌های رسانه‌ای اغلب تولید و پخش این قبیل آرم استیشن‌ها را (که از جنبه تبلیغی، طیفی از ملایم‌ترین تا مبالغه‌آمیزترین مضمون‌ها را تشکیل می‌دهند) ایجاب می‌کند. منتهی به سبب بزرگ‌نمایی فضای برنامه‌ای و ازدحام عناصر ارتباطی و تبلیغی (و گاه طولانی بودن قطعه) نمی‌توان آنها را به شکل پایدار و مستمر تکرار کرد و اگر چه به مقتضای نیازها و فوریت‌های ارتباطی هم تولید شده باشند، حتی‌الامکان باید پخش آن‌ها را (نظیر پیام‌های بازرگانی) به مقاطع زمانی معینی محدود کرد.

در اینجا لازم است به این نکته هم اشاره کنیم که وقتی از تدارک « آرم » برای یک ایستگاه رادیویی یا تلویزیونی صحبت می‌شود، در حقیقت آرم استیشن خاصی از نوع اول مورد نظر است.

از آنجا که برای آرم معمولاً ویژگی « واحد و ثابت » بودن مفروض است، این آرم استیشن باید نشانه کوتاه و ساده و در عین حال برجسته‌ای باشد که بتوان آن را طی سالیان و به طور مداوم پخش کرد. در ادامه این نوشتار نمونه چنین آرمی برای مراکز رادیویی طراحی و پیشنهاد می‌شود.

مراحل ساخت آرم استیشن

ساخت آرم استیشن عموماً در چند مرحله به شرح زیر صورت می‌گیرد:

شناسایی عناصر و اجزای مناسب

نخستین مرحله در ساخت آرم استیشن پاسخ‌دادن به این پرسش است: چه عناصر و اجزایی (از سنخ کلام موسیقی (۲) یا افکت) در آرم استیشن به کار بریم که به طور آشکار یا به طور نمادین معرف مرکز رادیویی مورد نظر باشد و اذهان را به آن مرکز معطوف سازد؟

مثلاً اگر بخواهیم آرم استیشنی با کارکرد تبلیغی برای **رادیو پیام** بسازیم عناصر و اجزای زیر دارای چنین قابلیت هستند:

عناصر کلامی

- پاره‌ای عبارت‌های توصیفی یا شعارهای رسانه‌ای که نام **رادیو پیام** بعضاً در آنها ذکر شود مثلاً:

رادیو پیام، انتخاب من برای لحظه‌های زندگی.

با شما برای شما.

رادیو پیام، هر لحظه باشما.

رادیو پیام همراه شما.

موج FM، ۱۰۴/۷ مگا هرتز.

برش کوتاهی از یک جمله خبری،

مثلاً:

آخرین خبرها را از **رادیو پیام** به آگاهی می‌رسانیم...

برش کوتاهی از یک گزارش ترافیکی،

مثلاً:

وضعیت ترافیکی امروز خیابان‌های تهران...

عناصر موسیقایی

آرم بخش‌های خبری **رادیو پیام** (که سریعاً مخاطب را متوجه این رادیو می‌کند).

برشی از یک قطعه موسیقی سنتی (که نموداری از پخش موسیقی ملی در این شبکه است. مثلاً یک ضربی سنتور در ماهواره با حالتی درخشان و بهجت‌آفرین).

برشی از یک قطعه موسیقی پاپ (که نمودار بخش دیگری از موسیقی‌های این شبکه است. قطعه‌ای بی‌کلام یا با کلام، مثلاً با صدای محمد نوری یا محمد اصفهانی) البته در انتخاب قطعه با کلام باید توجه داشته باشیم که مضمون شعر، مکمل عناصر کلامی آرم استیشن و قابل ربط به **رادیو پیام** باشد.

برشی از یک قطعه موسیقی کلاسیک (که نمودار موسیقی‌های خارجی **رادیو پیام** است).

اجرای موزیکال عبارت **رادیو پیام** یا عبارات مشابه دیگر (گروه کر و ارکستر). ساخت چنین قطعه‌ای را باید به مرکز موسیقی و سرود سفارش داد.

افکت (جلوه‌های صوتی)

صدای تیونر رادیو (که نشان دهنده این است که شنونده دنبال ایستگاه **رادیو پیام** می‌گردد).

افکت خیابان (مثلاً برای استفاده در زمینه جمله گزارش ترافیکی).

توجه داشته باشید که رادیو (برخلاف سینما) معمولاً در محیط‌های ساکت شنیده نمی‌شود و انبوه صداهای محیطی شنونده‌ها را احاطه کرده است. در چنین موقعیتی افکت‌های ضعیف و موسیقی‌های لخت و بی‌جان اغلب شنیده نمی‌شوند.

(بلافاصله پس از کلام گوینده) یک پالس یا ضربه موسیقایی از همان ارکستر. همچنان که ملاحظه می‌شود، آرم استیشن مزبور از سه جزء تشکیل شده است:

یک قطعه با کلام موسیقی ملی (خیلی کوتاه در قالب ارکستر سمفونیک) + کلام گوینده (یک شعار رسانه‌ای ظریف و واقع‌بینانه) + یک پالس موسیقایی.

چنین آرم استیشنی را که ترکیبی ساده دارد و خالی از القانات مستقیم تبلیغی است (در صورتی که به شکل هنرمندانه و با ظرافت ساخته شود) می‌توان به عنوان «آرم» شبکه یا مرکز رادیویی منظور کرد.

ترکیب این آرم را برای شبکه‌های استانی صدا می‌توان به شکل زیر در نظر گرفت:

اجرای یک عبارت مناسب، مثلاً یکی از عبارت‌های زیر (گروه همخوان در قالب ارکستر بزرگ):

همچنان‌که گفته شد، در مرحله نخست باید همه عناصری را که به نوعی می‌توانند معرف یا القاکننده ایستگاه رادیویی باشند (ولو تدارک آنها اساساً مقدر برنامه‌ساز نباشد) شناسایی کرد.

بدیهی است شناسایی مجموعه این عناصر به معنای کاربرد آنها در آرم استیشن نیست گو اینکه در عمل فقط از معدودی از آنها هم استفاده می‌شود (نظیر آرم استیشن مورد اشاره از رادیو ورزش).

طراحی آرم استیشن

طراحی یعنی تنظیم فرمت آرم استیشن یا به عبارتی نحوه به کارگیری و تربیت استفاده از عناصر انتخاب شده و چگونگی تلفیق آنها در قالب قطعه‌ای کوتاه.

مثلاً طراحی یک «آرم استیشن با کارکرد تبلیغی» ملایم برای رادیو پیام، بر اساس برخی از عناصر پیش گفته، به شرح زیر است:

- افکت تیونر رادیو

- قطع افکت مزبور با آرم خبر رادیو پیام (آرم از میانه آن پخش می‌شود)

- کلام گوینده (در طنین فرود آرم خبر): رادیو پیام،

- قطعه ریتمیک پیانو (برشی از سونات مهتاب بتهوون) (از انتهای کلام گوینده

- کلام گوینده (روی قطعه فوق) «انتخاب من برای لحظه‌های زندگی»

- برشی از یک جمله بی‌کلام ترانه فاصله‌ها (میکس در انتهای عبارت فوق)

- کلام گوینده (روی نقطه فوق): «باشما برای شما»

- کلام خواننده ترانه (بلافاصله در انتهای کلام گوینده ظاهر می‌شود): «همیشه دلم باهاته، یاد من هر جا که باشی مته سایه پا به پاته»

- کلام گوینده (در انتهای کلام خواننده میکس می‌شود): رادیو پیام.

- ضربه موسیقایی انتهای ترانه (میکس از انتهای کلام فوق به عنوان نقطه پایان یا فرود آرم استیشن).

طراحی آرم استیشن با کارکرد اطلاع دهی برای رادیو سراسری

اجرای موزیکال یک عبارت مثلاً:

صدا، صدا، صدای ایران،

صدای ایران،

آوای ایرانی.

یک یا دو گروه همخوان، در قالب ارکستر بزرگ و موسیقی دستگاهی، عبارت مورد نظر را اجرا می‌کند (به شکل کشیده و اپرایی).

(در طنین فرود مذکور) گوینده با صدایی شاخص و البته

بدون تصنع اعلام می‌کند: رادیو سراسری صدا، شبکه ملی.

آوای ایرانی شبکه استانی (۳)،
شبکه استانی.

کلام گوینده: «شبکه استانی صدای مرکز اصفهان».
- پالس (ضربه موسیقایی).

البته مجدداً تأکید می‌شود که ساخت جزء آهنگین این آرم استیشن باید به یک ارکستر حرفه‌ای سپرده شود. این جزء هر چه کوتاه‌تر باشد به «نشانه» نزدیک‌تر است. همچنین به عبارت «شبکه استانی صدای مرکز اصفهان» می‌توان یک عنوان نمادین یا رسمی هم اضافه کرد. مثلاً «شبکه استانی صدای مرکز اصفهان، شبکه مردم» اما از آنجا که این عنوان را شنونده‌ها در ارتباطات خود با مرکز رادیویی به کار خواهند برد باید آن را خیلی سنجیده انتخاب کرد و به علاوه به تأیید مدیر کل مرکز هم رساند.

اینک نمونه‌هایی ساده از «آرم استیشن با کارکرد تبلیغی» برای شبکه‌های استانی صدا، مثلاً نمونه‌ای برای مرکز یزد:

- یک قطعه موسیقی ایرانی شاخص (با شروعی توجه برانگیز)
- کلام گوینده (روی قطعه مزبور در جای مناسب) شبکه استانی صدای یزد

- ادامه همان موسیقی (کوتاه)

- کلام گوینده (در فرود یا جای مناسب قطعه):

«جلوه‌ای از فرهنگ، دانش و هنر ایرانی»

- تعویض موسیقی مذکور با موسیقی دیگر در زمینه کلام فوق (توجه داشته باشید که میکس دو موسیقی فضای غیر طبیعی و دو گانه‌ای ایجاد نکند)

- کلام گوینده (روی موسیقی دوم در جای مناسب): «هم‌صدا

با شما در لحظه‌های زندگی»

- ادامه همان موسیقی (کوتاه)

- کلام گوینده (در لحظات فرود قطعه): شبکه استانی صدای

مرکز یزد موج AM، هزار و سی و پنج کیلو هرتز

- پالس: در صورت امکان از ضربه پایانی موسیقی قبل استفاده کنید (میکس از زیر واژه آخر با فرودی کامل و تمام‌کننده).

نمونه ساده دیگر (با مضمون تبلیغی ملایم) برای مرکز فارس:

- قطعه ای برای شروع (آزیر جنگ)

- یک جمله پیانو (میکس در انتهای قطعه فوق)

- کلام گوینده (روی قطعه فوق): «از صدای سخن عشق ندیدم خوش‌تر»

- زمزمه آوازی استاد بنان (میکس در انتهای مصرع فوق)

- جمله دیگر پیانو (میکس در زمزمه فوق)

- کلام گوینده (روی قطعه فوق): «شبکه استانی صدای مرکز

فارس موج FM، ۹۳/۷ مگاهرتز»

- فرودی برای پیانو (میکس در انتهای کلام فوق).

توجه داشته باشید که قطعات موسیقی سنتی مورد استفاده در

این آرم استیشن باید کوک دستگاه واحدی داشته باشند. مثلاً هر دو مربوط به یک اثر موسیقایی باشند. در غیر این صورت میکس یا تعویض آنها به گوش خوشایند نخواهد بود. همچنین طرز اجرای گوینده باید متناسب با فضای آرم استیشن باشد. بدیهی است در دو نمونه اخیر ضرباهنگ اجرا یکی نیست. در اولی حالت بیان گوینده تحرک بیشتری دارد. نکته دیگر اینکه عناصر و اجزای آرم استیشن همچنان که پیش از این اشاره شد، باید بسیار سنجیده و دقیق انتخاب شوند. در مراکز که دارای موسیقی بومی هستند (خراسان، بوشهر، کردستان و ...) یا عناصر کلامی ویژه دارند (تبریز: صدای شهریار) یا تعبیر و نمادهای خاص اقلیمی (اصفهان: نصف جهان، زاینده رود/ یزد: نگین درخشان کویر) یا صداهای محیطی منحصر به فرد (خراسان: صحن حرم مطهر یا نقاره حضرت/ خلیج فارس: دریا). بهتر است از آن‌ها در ساخت آرم استیشن استفاده شود، البته نه به شکل پیوسته و جاری در طول قطعه بلکه خیلی کوتاه و اشاره‌وار (به عنوان نماد).

بر این اساس گونه‌ای «آونس آرم استیشن» را برای مرکز بوشهر، با بهره‌گیری از عناصر بومی، به شرح زیر می‌توان طراحی کرد:

- قطعه‌ای برای شروع (نی انبانه با داشتن حالت شروع کامل)

- کلام گوینده (در لحظات فرود یا ظنن قطعه) «صدا، صدای آشنا»

- افکت صدای دریا (میکس در زمینه عبارت فوق)

- کلام گوینده (در فرود موج دریا): «آوای دریا؛ نغمه امید، تلاش، کار»

- برشی از موسیقی کار (آواز هله) به شکل جمعی (میکس با موج دریا در زمینه عبارت فوق)

- آواز فوق لحظاتی پس از کلام گوینده با «صدای کشتی»

آمیخته می‌شود

- کلام گوینده (بلافاصله پس از ظاهر شدن صدای کشتی):

«همه جا آهنگ زندگی، از ترنم ساحل تا تپش مزرعه‌ها، بر گستره دشت‌ها»

- افکت «صدای موتور چاه مزارع آمیخته با صدای پرنده‌ها» (میکس با صدای کشتی در زمینه عبارت فوق)

- کلام گوینده (روی صدای مزرعه): «شبکه استانی صدای

مرکز بوشهر، موج AM، هزار و سیصد و پنج کیلو هرتز»

- پالس پایانی (قطعه ضربی نی انبانه، نمودار، میکس در زمینه کلام فوق، سپس فرود کامل).

نمودار زیر روند ترکیب قطعه را نشان می‌دهد:

در اینجا یادآوری چند نکته لازم است:

برای هر مرکز رادیویی می توان چند آرم استیشن تبلیغی تولید کرد، اما آرم استیشنی که به عنوان « آرم » به کار می رود باید قطعه واحدی باشد.

از جمله اعلام های مناسب برای انتهای آرم استیشن های تبلیغی اعلام « نام شبکه همراه با موج و فرکانس » است. البته موج و فرکانس را گاه می توان حذف کرد یا در مواردی به جای آن یک شعار رسانه ای گذاشت (شبکه استانی صدای مرکز بوشهر، هر لحظه با شما).

عبارت مناسب برای « آرم » (آرم استیشن ویژه) « نام شبکه » است. اما در صورتی که برای شبکه عنوان خاصی مورد نظر باشد، بهتر است آن عنوان نیز در ادامه نام شبکه ذکر شود؛ مثلاً «رادیو استانی صدای مرکز بوشهر، شبکه زندگی» یا «رادیو سراسری صدا، شبکه ملی». البته از جعل نام ها و عنوان های تفننی (و نام گذاری های متعدد برای شبکه) در آرم استیشن ها اکیداً خودداری کنید. نام شبکه باید رسمیت داشته باشد و نامی واحد باشد.

همچنان که گفته شد « آرم » هر چه کوتاه تر باشد بهتر است. بنابراین از ذکر طول موج و فرکانس در انتهای « آرم شبکه » خودداری کنید.

ضبط آرم استیشن

برای ضبط آرم استیشن به ترتیب زیر باید عمل کرد:
کلام گوینده (به صورت خام) روی نوار جداگانه ای ضبط کنید.
البته با ملاحظه نکات زیر:
گوینده ای انتخاب کنید که صدایش در لحظه گیرا و جذاب باشد.

قبل از ضبط کلام خام، موسیقی اصلی مورد نظر را برای گوینده پخش کنید تا حالت اجرای خود را با آن سازگار کند. گوینده باید ضرب آهنگ و حس آرم استیشن را دریابد.

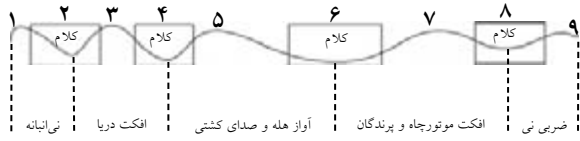
برداشت های پی در پی از گوینده نگیرید. تجربه نشان داده است که لحن و حالت بیان گوینده در همان چند برداشت اولیه خوب است، تکرار پی در پی حالت اجرای او را غیر طبیعی می کند

- برای ضبط کلام خام از نوار تیغ نخورده استفاده کنید.
- بین هر بخش از کلام گوینده لیدر کوتاه بزنید.
- برای ایجاد تنوع در آرم استیشن می توان از دو گوینده (زن و مرد) استفاده کرد

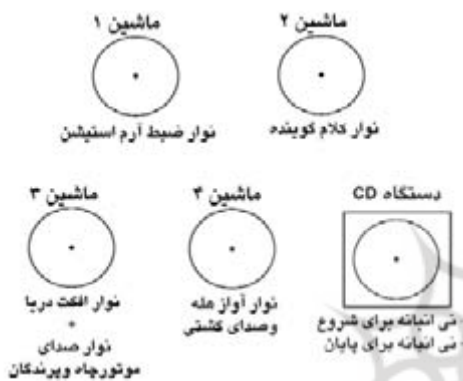
فرض کنید می خواهید آرم استیشن مرکز بوشهر را (بر اساس نمودار قبلی) ضبط کنید.

برای این کار نخست بهتر است دو قطعه پنج و شش (آواز هله و صدای کشتی) را با هم میکس و به یک قطعه تبدیل کنید

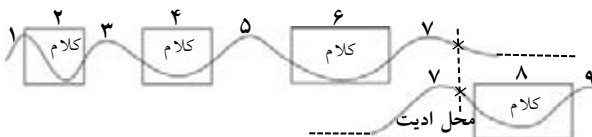
در این صورت نمودار میکس آرم استیشن به شکل زیر خواهد بود.

حال اگر استودیوی شما دارای چهار دستگاه ضبط ریل و یک دستگاه CD باشد، آرایش نوارهای شما (بر اساس فرمت آرم استیشن) به شکل زیر خواهد بود.

در وضعیت فوق چنانکه ملاحظه می کنید « افکت موتور چاه و پرنده ها » با فاصله لیدر در ادامه نوار افکت دریا (روی ماشین سه) گذاشته شده (تا در خلال ضبط نیازی به تعویض نوار نباشد). با وصف این، غالباً جریان ضبط آرم استیشن به سبب تعویض نوار، با اجرای مجدد یک میکساز متوقف می شود، این البته امری طبیعی است و مشکلی پیش نمی آورد. فقط باید مراقب سطح لول ها بود و روند ضبط را از لحظاتی قبل از وقفه از سر گرفت. فرضاً اگر آرم استیشن مذکور را تا قطعه هفت (افکت موتور چاه و پرنده ها) ضبط کرده باشیم ولی پس از آن به هر علت مشکلی پیش آید، ضبط مجدد را از ابتدای همین قطعه شروع می کنیم (در خاتمه کار می توان دو قطعه ضبط شده را با ادیت مناسب روی نوار به هم وصل کرد):

معمولاً در حالتی که اجزای آرم استیشن باید خیلی سریع و لحظه‌ای میکس (یا تعویض) شوند ضبط آن در استودیو در یک مرحله امکان پذیر نیست.

از همین رو فرضاً برای ضبط آرم استیشن **رادیو پیام** (طرح مندرج در بخش طراحی آرم استیشن) بهتر است ابتدا میکس‌های برخی قطعات را که اجرای هم‌زمان آنها دشوار است انجام دهیم سپس به میکس نهایی بپردازیم.

مثلاً در جایی از آرم استیشن مزبور روند میکس به صورت زیر است:

از آنجا که در این آرم استیشن کلام خواننده (همیشه دلم باهاته) از وسط ترانه انتخاب شده و اورتور قبل از آن هم از جای دیگر ترانه، لازم است ابتدا دو قطعه مذکور را در جای مورد نظر میکس و به قطعه‌ای واحد تبدیل کنیم سپس در ضبط نهایی، کلام گوینده با قطعه اخیر میکس شود (به نحوی که کلام خواننده بلافاصله پس از کلام گوینده ظاهر شود).

میکس قطعه شروع این آرم استیشن (صدای تیونر و قطع ناگهانی آن را آرم خبر) نیز بهتر است قبل از ضبط اصلی صورت گیرد:

تحقق چنین ایده‌ای که مستلزم پاره‌ای آزمون و خطاست، تنها با رایانه امکان‌پذیر است. به همین علت امروزه بسیاری از میکس‌سازهایی ظریف (از جمله ساخت تیزرهای تبلیغی) را به کمک دستگاه رایانه انجام می‌دهند. نظیر همین آرم استیشن مورد بحث ما که با برنامه کامپیوتری «کول ادیت» میکس شده است.

برنامه cool Edit دارای دو بخش Edit View و Multitrack View است. در Edit Veiw ادیت و افکت‌گذاری انجام می‌شود و در Multitrack View میکس و فیدبندی صورت می‌گیرد.

مثلاً مراحل میکس آرم استیشن **رادیو پیام** بدین ترتیب بوده است:

- ابتدا اجزای خام آرم استیشن که هر کدام را با نام خاصی به یکی از درایوها منتقل و در یک پوشه ذخیره (save) می‌کنیم:

- افکت تیونر رادیو

- آرم خبر

- کلام‌های مربوط به گوینده مرد

- کلام‌های مربوط به گوینده زن

- قطعه پیانو (مهتاب بتهوون)

- قطعات مورد نظر ترانه «فاصله‌ها».

سپس هر یک از اجزای فوق را یک به یک به یک Edit view منتقل و به اندازه مورد نیاز ادیت می‌کنیم. (مثلاً افکت تیونر به اندازه‌ای که لازم است در ابتدا آرم استیشن پخش شود، انتخاب و ادیت می‌شود). پس از آن، هر قطعه ادیت شده رابا عنوانی غیر از عنوان اصلی در همان پوشه ذخیره می‌کنیم.

به عنوان مثال موسیقی‌های ردیف شش و هشت و ۱۰ (نمودار زیر) از سه جای ترانه فاصله‌های فریدون انتخاب و ادیت شده‌اند.

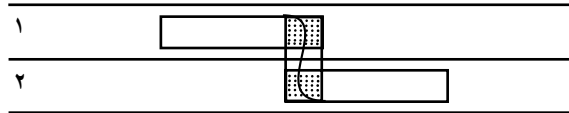
Multitrack View شامل ۱۲۸ لاین یا شیار صوتی برای قرار دادن اجزاست که ما فقط از ۱۰ ردیف (به شکل زیر) استفاده کرده ایم. اجزا را به شکلی که ملاحظه می‌کنید می‌چینیم آنگاه در جاهایی که لازم است روی هر قطعه فید می‌بندیم. هر کدام از این اجزا را می‌توان با حرکت موس در لاین خود جابه‌جا کرد (با جابه‌جا شدن هر جزء در واقع شکل میکس‌ساز شما تغییر خواهد کرد).

۱	تیونر
۲	آرم خبر
۳	گوینده مرد
۴	فید اوت / پیانو
۵	گوینده زن
۶	فید اوت / گیتار / پیانو / فید اوت
۷	گوینده مرد
۸	کلام خواننده / فید اوت
۹	گوینده زن
۱۰	مرد

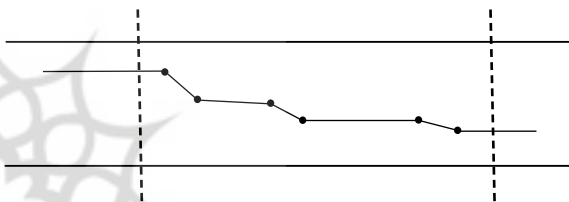
این میکس‌های اولیه (که اجزای آرم استیشن را برای ضبط نهایی به اصطلاح جمع و جورتر می‌کند) به شما کمک می‌کند که کنترل بیشتری بر ریتم قطعه داشته باشید. با این همه، برخی ایده‌های میکس‌ساز و ضبط در استودیو عملی نیست یا با امکانات فیزیکی ما (میز صدا، دست صدا بردار، ادیت تهیه‌کننده) به سختی امکان‌پذیر است.

مثلاً فرض کنید شما می‌خواهید در قطعه موسیقی زیر موارد مشخص شده را به هم وصل کنید و بعد ببینید آیا به گوش شما خوشایند و یکپارچه است یا نه، و اگر نیست نقاط ادیت را جابه‌جا کنید تا هدف شما تأمین شود:

استفاده کنیم با انتخاب طول قطعه و مشخص کردن محل برش، دستگاه فید مورد نظر را انجام می‌دهد. مثلاً در شکل زیر بخشی از قطعات یک و دو را انتخاب کرده‌ایم:

کادر هاشورزده محدوده میکس ما را نشان می‌دهد. اگر کلید «فیدین اوت» را بزنی، دستگاه فید خواهد بست و دو قطعه را به هم ادیت خواهد کرد. این البته فیدی ساده است، فیده‌های پیچیده‌تر هم با دستگاه امکان‌پذیر است. (این کار با نقطه گذاری در محدوده میکس صورت می‌گیرد با جابه‌جا کردن نقاط می‌توان روی قطعات فید حرفه‌ای بست):

درجه ماندگاری هر آرم استیشن به ترکیب ساخت و ایده پخش آن بستگی دارد. هر چقدر آرم استیشن در عین زیبایی، ساده‌تر و کم‌عنصرتر و جنبه تبلیغی آن ملایم‌تر و غیرمستقیم‌تر باشد، دفعات بیشتری می‌توان آن را پخش کرد.

میزان مطلوبیت چنین میکس‌های بیش از هر چیز به دقت گوش کاربر و دانش او در زمینه ریتم و شناخت جنس موسیقی وابسته است.

پس از مراحل مربوط به چیدن قطعات و فید بستن می‌توان با دکمه Mix همه یا بخشی از اجزا را با هم میکس و به صورت قطعه‌ای یکپارچه ارائه می‌دهد. قطعه میکس شده را دوباره می‌توان به Edit view منتقل کرد و در آنجا چنانچه لازم باشد اعمال دیگری روی آن صورت داد (از قبیل اکو دادن یا نویزگیری و نظایر این‌ها) سپس این قطعه را در هر جا که خواستیم می‌توان ذخیره کرد.

ضمناً نمودار میکس قطعه را می‌توان به همان صورت (نمودار پیشین) در نمای Multitrack نیز ذخیره کرد و در صورت لزوم دوباره آن را برگرداند و بر روی آن کار کرد.

نکاتی درباره ساختار آرم استیشن

آرم استیشن در رادیو باید شروعی با قوت و پایانی مشخص و قاطع داشته باشد. شروع آرم استیشن با موسیقی‌ای که به شکل تدریجی (فیدین) وارد حوزه شنوایی شود یا با افکت‌های لطیف و کم حجم (نظیر صدای باران یا حرکت جویبار) مطلوب نیست. توجه داشته باشید که رادیو (برخلاف سینما) معمولاً در محیط‌های ساکت شنیده نمی‌شود و انبوه صداهای محیطی شنونده‌ها را احاطه کرده است. در چنین موقعیتی افکت‌های ضعیف و موسیقی‌های لخت و بی‌جان اغلب شنیده نمی‌شوند. سوای این، اصولاً صدای قوی در شروع دلالت بر قوت پیام و قاطعیت پیام‌گذار دارد.

البته این شرط که موسیقی به شکل فیدین نباشد هم به تنهایی کافی نیست، موسیقی ابتدای آرم استیشن را (نظیر آرم برنامه) نباید از میانه جمله موسیقی انتخاب کرد. موسیقی‌ای که حالت شروع کامل نداشته باشد مناسب نشانه‌گذاری نیست. (مشخص است که در ادامه قطعه‌ای آمده که شما آن را ناقص کرده‌اید).

به همین نحو، انتهای آرم استیشن نیز با ضربه پایانی و فرود کامل مطلوب است. چنین خاتمه‌ای بافت آرم استیشن را شکل و طرح گونه می‌سازد و نقطه پایانی آن را صراحتاً اعلام می‌کند. حال آنکه، پایان رها و فید شده و نوعی حس بی‌اعتنایی را القا می‌کند.

«ریتم» در آرم استیشن عنصری اساسی است. ریتم مطلوب در گروه تقطیع‌ها و تعویض‌های به موقع بهره‌گیری از فراز و فرودهای موسیقی، دقت در تمپوی موسیقی، سرعت اجرای گوینده و در ازای عبارات کلامی است.

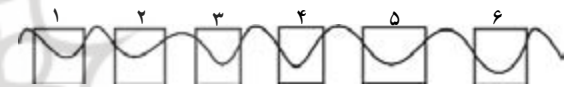
در نمودار که روند میکس موسیقی با کلام گوینده را نشان می‌دهد آشفتگی در ریتم مشهود است.

چنانکه ملاحظه می‌کنید کلام سه در جای مناسب موسیقی میکس نشده است (شروع کلام در اوج یا ضربه موسیقی و پایان آن در فید کامل موسیقی است). به علاوه تقریباً نیمی از موسیقی در انتهای آرم استیشن بی‌هدف (بدون استفاده از فراز و فرود آن) جریان دارد، حال آنکه روند میکس کلام‌های یک و دو در شروع قطعه تپش خاصی را موجب شده است.

همچنین گاه ناهماهنگ بودن سرعت اجرای گوینده با تمپوی موسیقی ضرباهنگ آرم استیشن را مخدوش می‌کند (موسیقی تند است ولی گوینده کند اجرا می‌کند یا بالعکس).

وقتی قرار است از عناصر متعدد در آرم استیشن استفاده کنیم حتی‌الامکان باید این عناصر متنوع انتخاب شوند، در غیر این صورت آرم استیشن یکنواخت و ملال‌آور خواهد شد. از همین رو مثلاً قطعه بعدی که از میکس شش کلام گوینده روی موسیقی واحدی حاصل آمده است جالب توجه نخواهد بود:

در قطعه مزبور دفعات بهره‌گیری از کلام گوینده زیاد است. آرم استیشن عموماً کشش بیش از چهار جزء کلامی گوینده را ندارد (اجزای کلامی دیگر را، در صورت لزوم، باید از منابع دیگری غیر از گوینده تأمین کرد. نظیر کلام شخصیت‌ها یا جمله‌های گزارشی یا برشی از برنامه‌های روزانه).

به علاوه در این قطعه از ابتدا تا انتها فقط از یک موسیقی استفاده شده که این هم آرم استیشن را یکنواخت می‌کند. بهتر است به جای این موسیقی که هفت بار هم در فواصل کلام ظاهر می‌شود گاهی از افکت و گاهی از موسیقی دیگر استفاده شود. با وصف این، همچنان که قبلاً تأکید شد ازدحام عناصر ارتباطی در آرم استیشن مقرون به فایده نیست. چنین آرم استیشنی قابلیت تکرار بالایی ندارد.

از یاد نبریم که آرم استیشن یک « نشانه » است، نشانه‌ای برای معرفی ایستگاه رادیویی که با هر قسم کارکردی (اطلاع‌دهی، تبلیغی) باید « کوتاه » باشد. در رادیو معمولاً آرم‌های بیش از ۴۵ ثانیه طولانی محسوب می‌شوند.

ما معمولاً هنگام تنظیم کنداکتور یا فرمت آرم استیشن سعی می‌کنیم شکل نهایی قطعه را در ذهن خود مجسم و مرور کنیم. با این همه، بسیار پیش آمده است که آنچه در ذهن خود مجسم ساخته‌ایم در عمل (مرحله ضبط) خوب از کار در نیامده است. (مثلاً طولانی شدن یک موسیقی موجب افت ریتم شده، یا توالی

دو موسیقی به گوش خوشایند نبوده است و امثال اینها). این امر طبیعی است خیلی از طرح‌ها در مرحله اجرا نیاز به دستکاری دارند. مهم این است که اشکال را در خلال ضبط تشخیص دهیم. بنابراین بر فرمتی که از قبل چیده اید زیاد پافشاری نکنید. (از همکاران خود در استودیو بخواهید نظر بدهند).

ضمناً وقتی قطعه‌ای (در همان بار اول که ضبط می‌کنید) به گوش خوشایند نیست، سعی نکنید برای آنکه کاملاً متقاعد شوید آن را چند بار پی‌درپی بشنوید. شنیده‌های متوالی ضعف قطعه را می‌پوشاند و آن را به گوش شما عادی جلوه می‌دهد.

- علاوه بر ملاحظه ریتم به خصوصیات اساسی دیگر هم در طراحی آرم استیشن باید توجه کرد. مهم‌ترین اینها « یکپارچگی »، « بسندگی » و « پیوستگی » است.

خصوصیت اول « یکپارچگی » یعنی اینکه اجزای آرم استیشن متناسب با ایده کار و از روی ضرورت و منطق موجهی انتخاب شده باشند. به عبارت دیگر در آرم استیشن نباید اجزا و عناصر بی‌ربط یا صرفاً تزینی باشند. مثلاً استفاده از افکت دریا در آرم استیشن رادیو سراسری یا مرکز کرمان معنا ندارد.

معنای خصوصیت دوم (بسندگی) این است که اجزای مورد استفاده برای بیان مقصود (شناساندن ایستگاه رادیویی و احیای جلب نظر مخاطب) کافی باشد مثلاً آرم استیشنی که در انتهای آن نام مرکز ذکر نشود ناقص است.

همچنین خصوصیت سوم (نظم و پیوستگی) بدین معناست که هر جزء آرم استیشن در جای مناسب خود به کار رود. فرضاً افکت تیونر رادیو (جست‌وجو برای یافتن ایستگاه مورد نظر) در شروع آرم استیشن منطقی است و نه در میانه آن. همین طور اعلام طول موج و فرکانس معمولاً در انتها مناسب است نه در شروع. موسیقی در آرم استیشن (چه موسیقی بومی چه سنتی و چه پاپ و خارجی) حتی‌الامکان باید قطعه‌ای شاخص و در شأن رسانه باشد. از قطعاتی که بسامد کاربرد آنها در مراکز کم است (مثل موسیقی کلاسیک) یا بالعکس از فرط استفاده در برنامه‌ها تشخیص خود را از دست داده‌اند (نظیر قطعه چهارگاه تلفیقی رحمان پناه) استفاده نکنید.

همچنین موسیقی بومی را (به رغم ضرورت کاربرد آن در آرم استیشن) در حدی که القاکننده هویت باشد به کار برید. مخاطبان شما احیاناً در خلال برنامه‌های روزانه موسیقی بومی را زیاد می‌شنوند.

در نگارش عبارت‌های کلامی گوینده خیلی دقیق باشید: عبارت‌ها را به شکل کوتاه و آهنگین بنویسید به ریتمی که واژه‌ها در پی هم ایجاد می‌کنند توجه کنید.

واژه‌ها نباید صرفاً زیبا و گوش نواز باشند باید روی هم معنا و مضمون مناسبی را القا کنند و در عین حال فهم آن‌ها آسان باشد (به بار معنایی کلمات توجه کنید).

در توصیف مرکز مورد نظر اغراق نکنید. از تعبیرهای

آرم استیشن در رادیو باید شروعی با قوت و پایانی مشخص و قاطع داشته باشد.

امتیاز دهی در ارزیابی آرم استیشن
 پس از شنیدن آرم استیشن، نخست باید به « چگونگی انتخاب عناصر و اجزای کار » امتیاز داد برای این منظور سؤال‌های زیر را در نظر بگیرید:

اجزای آرم استیشن تا چه حد معرف شبکه مورد نظر هستند؟ آیا عناصر و اجزای مطلوب‌تر و پرکشش‌تری نمی‌توان انتخاب کرد؟

آیا عناصر نامرتب و صرفاً تزئینی در کار وجود دارد، یا برعکس؟

عناصر ضروری و مهمی سراغ دارید که در این آرم استیشن به کار نرفته باشد؟

آیا اجزای به کار رفته از لحاظ فنی کیفیتی شفاف و طبیعی دارند؟

آیا عبارات‌های کلامی مربوط به گوینده زیبا، توجه‌برانگیز، معنادار و آهنگین هستند؟

آیا افکت‌های مورد استفاده گویاست؟ شنونده پی می‌برد که افکت صدا چیست و به چه منظور به کار رفته است؟

آیا موسیقی‌ها (یا قطعات آوایی) انتخاب شده مناسبند؟ تافر حسی و مضمونی با یکدیگر یا با عبارت کلامی ندارند؟

آیا مضمون عبارات‌های کلامی مبالغه‌آمیز و اغواگرانه نیست؟

آیا سایر کلام‌ها (شخصیت‌ها، مردم) یا برش‌های برنامه‌ای مورد استفاده اجزایی مرتبط، مؤثر و برجسته هستند؟

با توجه به این سؤال‌ها و با در نظر گرفتن جدول راهنمای تخصیص امتیاز باید امتیازی (از ۰ تا ۳۰) متناسب با کیفیت این وجه از کار در جدول ارزیابی منظور کرد (توجه داشته باشید که در این بخش، نحوه چیدن عناصر و یا بسامد کاربرد آنها در آرم استیشن مورد نظر نیست. این‌ها در بخش طراحی و میکس ملاحظه می‌شود).

امتیاز بعدی جدول به « فرمت آرم استیشن و نحوه ترکیب و تلفیق اجزا » اختصاص دارد. برای این جنبه از کار هم (با در نظر

مبالغه‌آمیز و پرطنطنه (و به اصطلاح شاعرانگی کاذب) پرهیز کنید مثلاً نادرست نیست درباره شبکه بگویید:

« صدایی از بلندای بام خیال‌انگیز این سرزمین تا فراسوی دشت زندگی ».

عبارت‌های مشابه و هم معنا به کار نبرید فرضاً اگر در یک جای آرم استیشن می‌گویید:

« آوای عشق و هم‌دلی»، در جای دیگر نگویید: « صدای محبت و مهرورزی » (به جای آن به مخاطب اطلاعات دیگری بدهید).

مراقب لحن، حالت صدا و اجزای گوینده باشید. در صدای گوینده نباید تصنع و تکلف یا هیجان و التهاب کاذب باشد. آرم استیشن با آنونس و تیزر فرق دارد. در عین حال گوینده نباید عبارات را خشک و بی‌روح و بدون ضرباهنگ مؤثر بخواند. صدای گوینده باید گرم، با طراوت و صمیمی باشد.

آرم استیشن چه در استودیو میکس شود چه در رایانه، باید صدایی با حجم مناسب و شفاف داشته باشد.

کلام گوینده باید به وضوح شنیده شود (صدای موسیقی آن را تحت‌الشعاع قرار ندهد). به صدای گوینده اکوی اضافه یا فیلتر بی‌مورد ندهید، همچنین از افکت‌ها و موسیقی‌های مخدوش، نویزدار و فرسوده استفاده نکنید. در میکس‌ها هم دقت کنید که پس از هر کلام گوینده موسیقی بلافاصله فضا را پر کند (موسیقی خالی و کم‌حجم به نظر نرسد).

بهترین ابزار سنجش کیفیت فنی هر قطعه گوش شماسست. برای بازشنوایی و بررسی نوار، ولوم میزاستودیو را بی‌درپی تغییر ندهید یا سرسام‌آور باز نکنید چون شما را به خطا می‌اندازد.

جدولی که در صفحه بعد مشاهده می‌کنید برای ارزشیابی آرام استیشن تنظیم شده که در آن برای هر جنبه از کار سقف امتیاز خاصی منظور شده است. اگر جمع امتیازات آرم استیشن به سقف ۷۰ (از ۱۰۰) برسد، آن آرم استیشن نسبتاً خوب تهیه شده است. در غیر این صورت قابلیت پخش چندانی ندارد.

جنبه‌های مورد ارزیابی	معیارها	سقف امتیاز	امتیاز
انتخاب عناصر و اجزای آرم استیشن	انتخاب موسیقی، کلام و افکت شاخص و توجه برانگیز و معرف شبکه (بدون اغراق و مبالغه) در شبکه‌های فاقد موسیقی بهره‌گیری از امکانات ارتباطی دیگر مورد توجه قرار می‌گیرد.	۳۰	
طراحی فرمت آرم استیشن و نحوه ترکیب و تلفیق اجزا	عناصر و اجزای انتخابی در جای مناسب و به اندازه و از روی منطق و ایده موثری به کار رفته باشند/ آرم استیشن کوتاه باشد/ ریتم و ضرباهنگ مناسبی داشته باشد/ شلوغ و پرازدحام نباشد/ شروع و پایان مطلوبی داشته باشد/ ادیت غیر طبیعی و پرش ناگهانی و میکس غلطی در آن احساس نشود/ کیفیت گویندگی در آن مناسب باشد/ و در مجموع هویت شبکه را انتقال دهد.	۳۰	
جذابیت و ماندگاری	آرم استیشن جذاب و چشمگیر باشد/ کار خلاقانه‌ای در آن صورت گرفته باشد/ مخاطب را به شنیدن برنامه‌های شبکه مورد نظر ترغیب نماید/ بتوان آن را به دفعات پخش کرد.	۲۰	
کیفیت فنی ضبط و میکس	همانگی سطح صداها به ویژه لول موسیقی و کلام/ مطلوب بودن کیفیت فیدها میکس‌ها/ بهره‌گیری صحیح از اکو/ و انتقال صدایی طبیعی، شفاف و با حجم مناسب	۲۰	
		جمع امتیاز از ۱۰۰:	

استثنایی	عالی	خوب	متوسط خوب	متوسط ضعیف	مردود و غیر قابل قبول
۹۰-۱۰۰	۸۰-۹۰	۷۰-۸۰	۶۰-۷۰	۵۰-۶۰	۰-۵۰
۲۷-۳۰	۲۴-۲۷	۲۱-۲۴	۱۸-۲۱	۱۵-۱۸	۰-۱۵
۱۸-۲۰	۱۶-۱۸	۱۴-۱۶	۱۲-۱۴	۱۰-۱۲	۰-۱۰

گرفتن معیارهای مندرج در جدول ارزیابی و نیز جدول راهنما) باید امتیازی از سقف ۳۰ در نظر گرفت.

آیا آرم استیشن ترکیبی طرح واره منطقی و قابل قبول دارد؟ به نظر شما همین اجزا را نمی‌توان به شکل مناسب‌تری تلفیق میکس کرد؟

آیا آرم استیشن بی‌جهت شلوغ و پر عنصر نیست؟ ازدحام بی‌مورد ندارد؟

آیا فضای آرم استیشن و ترکیب کلی کار تصنعی، فانتزی و صوری (بازی کردن با عناصر) نیست؟ در مجموع حس مناسبی القا می‌کند و هویت شبکه را انتقال می‌دهد؟

آیا دفعات بهره‌گیری از کلام گوینده و عناصر دیگر زیاد به نظر نمی‌رسد؟ آیا آرم استیشن تنوع دارد؟

آیا گوینده عبارت‌های خود را به خوبی بیان کرده است؟ آیا ضرباهنگ بیان او متناسب با شتاب موسیقی و بافت کار است؟ آیا او در لحظه گیرا و صمیمی است؟

آیا رتیم آرم استیشن خوب است؟ درنگ بی‌مورد ندارد؟ اجزا (کلامی و آوایی) طولانی و پرحجم نیستند؟ یا برعکس ضرباهنگ کار زیاد از حد، پرشتاب نیست و تقطیع‌ها آشفتگی ذهنی ایجاد نمی‌کند.

آیا تعویض یا میکس قطعات موسیقی یا آوایی فضای دوگانه‌ای ایجاد نکرده است؟ به گوش خوشایند و یکپارچه به نظر می‌رسد؟ عبارت‌های کلامی در جای مناسب جمله موسیقی میکس شده‌اند؟ به ضربه‌ها و فراز و فرودهای موسیقی در میکس‌ها توجه شده است؟

آیا در روند قطعه احساس پرش یا دست‌کاری غیر طبیعی نمی‌کنید؟

آیا شروع آرم استیشن جلب‌کننده و پر قوت و پایان آن دارای فرود کامل و تفکیک‌کننده است؟

آیا «نشانه بودن» آرم استیشن رعایت شده است و قطعه طولانی و کشدار نیست؟ (توجه داشته باشید که در این بخش کیفیت صدابرداری مورد نظر نیست.) جنبه دیگر در ارزیابی آرم استیشن «جذابیت و ماندگاری» آن است. هر ترکیبی (ولو منطقی و با آرایش و تلفیق مناسب) واجد چنین خصوصیتی نیست. برای این جنبه بیشترین امتیاز ۲۰ در نظر گرفته شده که با توجه به کیفیت کلی کار و با ملاحظه سؤال‌های زیر امتیاز مناسب آن منظور می‌شود.

آیا آرم استیشن در عین سادگی برجسته و اثرگذار است؟ تحسین شما را برمی‌انگیزد؟

آیا کار خلاقه‌ای (که برای شما تازگی دارد) در ترکیب آن صورت گرفته است؟

این آرم استیشن تا چه حد قادر است شنونده را به شنیدن برنامه‌های شبکه ترغیب نماید؟

به نظر شما اگر این آرم استیشن در فواصل کنداکتور روزانه چندین بار تکرار شود کسل‌کننده نخواهد شد؟ آیا کشش پخش

بی‌درپی را دارد؟

آیا نقصی (ولو جزئی) در ساختار آن می‌بینید؟ (فرضاً انتظار داشته باشید صدای گوینده حس اعتماد و صداقت بیشتری القا کند).

بالاخره «کیفیت ضبط» (۵) آرم استیشن (با سقف ۲۰ امتیاز) چهارمین وجه مورد ارزیابی است که با ملاحظه کار صدابردار و ملاک‌های مندرج در جدول امتیاز مناسب آن منظور می‌شود. در ارزیابی این جنبه از کار می‌توان به سؤال‌های زیر توجه کرد:

آیا هماهنگی بین سطح صدای موسیقی و کلام رعایت شده است؟ صدای موسیقی یا کلام در جایی از آرم استیشن افت‌وخیز ناگهانی ندارد؟

آیا اجزایی از کلام گوینده در لحظه میکس با موسیقی محو نشده و به وضوح به گوش می‌رسد؟ (لازم نیست ولوم رادیو را بازتر کرد؟)

آیا موسیقی در زمینه کلام بالا نیست؟ آیا فید، میکس‌ها یا تعویض قطعات آوایی و افکت‌ها به خوبی صورت گرفته و به گوش خوشایند است؟

آیا صدا شفاف و طبیعی به نظر می‌رسد؟ فیلتر بی‌مورد یا زیر و بمی غیر طبیعی احساس نمی‌کنید؟

آیا اندازه اکوی صدای گوینده مناسب است؟ تصنعی و غیر حرفه‌ای به نظر نمی‌رسد؟

آیا عبارت‌های کلامی در جای مناسب جمله‌های موسیقی (به مقتضای ضربه‌ها و فراز و فرودها) قرار گرفته است؟ پاورقی:

۱- در متون خارجی مربوط به رادیو «نشانه ایستگاهی» اغلب عنوان **Station Identification** به کار رفته است. به احتمال زیاد عبارت **Arm Station** که در فرهنگ اصطلاحات برنامه‌سازی ما رایج شده اصطلاح بر ساخته‌ای است. با وصف این، چون کاربرد این اصطلاح برای نشانه ایستگاهی در رادیو ما معمول و تثبیت شده است ما هم در این نوشتار همان را به کار می‌بریم.

۲- در رادیوهای فاقد موسیقی نظیر رادیو قرآن و رادیو معارف عناصر آوایی دیگر (هم‌خوانی، تلاوت، تواشیح و...) را می‌توان جایگزین کرد.

۳- مخاطب مضمون این شعر را با توجه به فضا سازی قبل آن به رادیو پیام ربط می‌دهد.

۴- از همکارم، آقای جواد آگاه، که در تهیه مطالب این بخش مساعدت کردند و نیز میکس کامپیوتری آرم استیشن‌های یزد، فارس و بوشهر را انجام دادند سپاسگزارم.

۵- در صورت میکس رایانه‌ای امتیاز این بخش به «کاربر» تعلق می‌گیرد.

